

SAKRAMENTALNI ŽIVOT OBITELJI

Mnoge suvremene obitelji proživljavaju ozbiljnu krizu. Drugi vaticanski sabor, koji je pokazao na dostojanstvo braka i obitelji, ukazao je i na njezine negativnosti. »Dostojanstvo« — veli Sabor — »te ustanove ipak ne sja svugdje istom jasnoćom, jer je potamnjuje poligamija i pošast rastave, tzv. slobodna ljubav i druge deformacije. Pored toga bračna se ljubav vrlo često oskvrnjuje sebičnošću, hedonizmom i nedopuštenim postupcima kojima se sprečava rađanje... Današnje ekonomske, socijalno-psihološke i političke prilike unose osim toga ozbiljan nered u obitelj« (GS 47).

Stoga Sabor poziva državnu vlast, vjernike, stručnjake, svećenike i same roditelje da svi zajedno promiču vrednote braka i obitelji.

Sabor se obraća na kršćanske vjernike: »Kršćanski vjernici koristeći sadašnji čas i razlikujući što je vječno od promjenljivih oblika, neka marljivo promiču vrednote braka i obitelji. Neka to čine i svjedočanstvom vlastitog života i složnom suradnjom sa svim ljudima dobre volje« (GS 52).

Što se tiče zadaće supruga, Sabor ističe: »Supruzi, stvoreni na sliku živoga Boga i stavljeni u istinski red osoba, neka budu jednog srca, jedne misli, i u uzajamnoj svetosti ujedinjeni da, slijedeći Krista, počelo života, postanu po radostima i žrtvama svoga zvanja, po svojoj vjernoj ljubavi, svjedoci onog misterija ljubavi što ga je Gospodin svojom smrću i uskrsnućem objavio svijetu« (GS 52).

Sabor traži i suradnju svećenika: »Dužnost je svećenika da, stekavši nužno poznavanje obiteljske problematike, promiču poziv supruga u njihovu bračnom i obiteljskom životu različitim pastoralnim sredstvima, propovijedanjem riječi Božje, liturgijom i drugim duhovnim pomagalima, te da im ljudski i strpljivo pomažu u teškoćama i jačaju ih u ljubavi kako bi se stvorile obitelji koje uistinu zrače« (GS 52).

Iz toga vidimo da smo i mi kao svećenici, uz ostale, pozvani na poseban način da učvršćujemo i spasavamo naše obitelji kako bi one mogle izvršiti zadaću koju im je Stvoritelj namijenio.

Stoga ćemo ovdje najprije nešto reći o suvremenoj obitelji a onda ćemo ukazati na pomagala koja su potrebna za njezino učvršćivanje ili popravak.

I. SUVREMENA OBITELJ

Bitne oznake predindustrijske obitelji

Želim najprije istaknuti bitne oznake predindustrijske obitelji kako to opisuje jedan naš pisac. On između ostaloga ističe, da u nekadašnjem

tzv. predindustrijskom društvu obitelj je bila vrlo solidna institucija, bogata funkcijama na svim razinama. Igrala je ulogu ne samo ekonomske jedinice nego je bila i najvažniji faktor stabilizacije ondašnjeg društva i temelj njegove snage. U kompetenciju nekadašnje obitelji spadao je gotovo potpun proces odgoja budućih generacija.

Proces ondašnjeg odgoja u obitelji ni izdaleka nije bio tako kompleksan kao što je to danas: sastojao se u strogo određenom krugu spoznaje i vrijednosti koje bi se prenosile u dugom lancu od generacije do generacije. Takva obitelj vršila je također ulogu glavnog selektora svih individualnih i kolektivnih spoznaja svojih članova.

Nadalje, isti pisac ističe da je brak bio pravno-društveni temelj obitelji, a njegovu su nerazrješivost zaštićivali i protežirali javno mijenje i šira društvena zajednica. U brak se nije ulazilo iz romantičnih razloga srca, već je to bilo podređeno izboru partnera iz ekonomskih i drugih društvenih principa. Cilj je takva braka bio solidnost i dobro funkcioniranje ondašnjeg sistema.

Budući da predindustrijsko društvo nije obilovalo mnoštvom specijaliziranih ustanova (škola, vrtić...), zato je na obitelji ležao zadatak da osigura sve one funkcije koje su bile potrebne ondašnjem sistemu i načinu života.

Jedan od tipičnih oznaka ondašnjih obitelji bila je brojnost njezinih članova i u njezinu nukleusu i u okviru tzv. proširene obitelji, koje mi u našim krajevima poznajemo kao »zajednice«. Takve bi se obiteljske zajednice sastojale od nekoliko krvno povezanih obiteljskih nukleusa (ćelija) koji bi u redovitom slučaju stanovale pod istim krovom i obrađivale isto imanje ili bi se bavili istim zanatom, odnosno istim poslom. Redovito bi bila praksa da najstariji muški član takve proširene obitelji bude njezin poglavar, a njegova se vlast temeljila na vrlo jakom autoritetu.¹

No, stara su vremena prošla. Nadošlo je novo doba. Potrebno je da pogledamo proces preobrazbe obitelji.

Proces preobrazbe obitelji

Staro predindustrijsko društvo stoljećima nije bitno mijenjalo svoj način života i svoje strukture. Nagli razvoj industrije, potreba za radnom snagom, nova konstelacija proizvodnog procesa i ekonomskih potreba, nagomilavanje stanovništva u gradove i stvaranje proletarijata imali su za posljedicu brze preobrazbe svih društvenih struktura. U tom slučaju familijaristička obitelj bila je prva žrtva toga novog stanja.

U tom novom stanju ondašnja obitelj je osiromašena, a omogućeno je njezinim članovima pronalaženje novog posla izvan obiteljske zajednice. Tako je njezina kohezija počela sve više popuštati. Potreba novih specijalizacija dovela je do stvaranja paralelnih školskih i odgojnih ustanova.

¹ Tonči TRSTENJAK, *Obitelj kao mjesto rasta u vjeri budućih generacija*, *Obnovljeni život*, br. 6-1977, str. 538-539.

jer obitelj nije mogla pružiti nikakvu specijalizaciju. Tako je obitelj izgubila monopol na odgoj koji je imala kroz vjekove.

U industrijskom društvu obitelj sve više gubi svoj institucionalni karakter, a familizam, tj. činjenica da je obitelj glavna snaga društva, ulazi malo-pomalo u sigurnu fazu umiranja. Stara se obitelj rasipa progresivnom emancipacijom svojih članova, kojima nove društvene strukture pružaju bezbroj mogućnosti da se osamostale. Očinskom auktoritetu, koji je nekad bio simbol obiteljske kohezije, sve više izmiče kontrola. Odgoj budućih generacija sužen je na najranije djetinjstvo, premda ne smijemo podcijeniti utjecaj obitelji ni kasnije, sve do adolescencije.

Svjedoci smo također pada vrijednosti braka i njegovih rastava. Razloge treba tražiti u progresivnoj emancipaciji žene, u zaposlenosti obaju bračnih parova koji tako svatko za se ima ekonomsku neovisnost, a provode više vremena s drugima na poslu nego u vlastitoj obitelji. I javno mnijenje je danas sklono da drugi brak uzme kao normalnu stvar, a država to omogućava zakonskim odredbama. Uz to i sve veća efikasnost paralelnih ustanova odgoja donekle zamjenjuje obitelj, koja je osiromašena funkcijama i članovima.

U brak se, u većini slučajeva, više ne ulazi samo zbog nekih viših ekonomskih ili obiteljsko-društvenih razloga, nego najviše iz čisto romantičnih. Žena u mnogo slučajeva ulazi u bračnu zajednicu s nekim muškarcem jer joj on kao takav odgovara, a ne zato jer bi u njemu tražila svoju društvenu afirmaciju ili ekonomsku sigurnost.

Treba uzeti u obzir i fizičku činjenicu da je nekadašnji brak prosječno trajao 15 godina do smrti jednog od bračnih drugova, a danas se prosjek penje na 50 godina zajedničkog života²

Promjene u strukturi moderne obitelji

Sociolozi su uporni u isticanju činjenice da se u braku i obiteljskom životu žarište važnosti sve više pomiče s izvanjskih čimbenika prema onomu što se redovito naziva »intimna sfera«, a to su osobni i psihički odnosi.

Budući da su uglavnom nestali izvanjski elementi koji su pružali čvrstinu, obiteljska solidarnost počiva ne toliko na gospodarskim, društvenim i pravnim čimbenicima (da ne kažemo na prinudi što je vrše ti čimbenici) koliko na određenoj unutarljivoj voljnoj raspoloživosti u korist braka i obitelji. Stoga posebno značenje poprimaju osobni odnosi između supruge kao i odnosi između roditelja i djece.

S obzirom na ženu

Dok je u drugim vremenima žena izvršavala svoj rad prije svega unutar kuće, današnji je ekonomski sistem zahvaća sve od njezine mlado-

² Usp. Isti, isto mj., str. 543-545.

sti. Danas ona nije više dobro čuvana djevojka koja ostaje kod kuće ili žena koja se bavi samo svojim ukućanima. Moderne su djevojke u većini slučajeva izučile i vrše neko zanimanje izvan kuće, izmičući na taj način pashi ili utjecaju roditelja. Zараđuju i osobno raspolazu novcem, navikavaju se na veću samostalnost i, pošto su stekle sva ta iskustva, one se udaju. Prirodno je dakle da te mlade žene u braku osjećaju potrebu za većom nezavisnošću i žele sudjelovati u ekonomskom, kulturnom i političkom životu. Uzrečica »ženino je mjesto u kući« ne vrijedi više, jer su spomenute težnje osnovane i opravdane.

No, jednako je tako istina da je djeci neizostavno potrebna prisutnost, predanje, njega i sva ljubav majke. I muž želi sve to od žene kada se vraća umoran poslije rada u tvornici ili u uredu. Ako žena nastavi raditi izvan kuće, opasnost je da se otkine od obitelji i da oslabe njezine afektivne kvalitete koje su toliko potrebne obitelji. Udata žena ili majka odgovara svojim glavnim funkcijama u krugu obitelji, bliska mužu i djeci. Crkva, država, pedagazi, javno mnijenje, društvo, a posebno same žene, moraju u tom pogledu zauzeti nedvomisleno stanovište: moraju udružiti napore da bi društveno-gospodarskim sređenjem majke s malom djecom mogle ispuniti svoje poslanje u kući.

S obzirom na muža i oca

Što se muškarca tiče, on vrši svoje zanimanje izvan kuće, uključuje se u društvo i veći dio svoga vremena posvećuje svomu radu. S druge strane njegov položaj glave obitelji nije više tako apsolutan kao u prošlosti. Očinska je vlast, u svom patrijarhalnom obliku, postala nezamisliva, a u ostalom i veći dio muževa je osuđuje. To dakle predstavlja poseban poziv na unutaršnjim kvalitetama karaktera i srca kod muževa i očeva. A kako zakonski naglasak nije više kao nekada pretežno na strani glave obitelji, logično je da otac nastoji steći sebi naklonost ukućana snagom svoje ličnosti i na taj način da zasluži sebi njihovo poštovanje i povjerenje.

S obzirom na djecu

I za djecu se obiteljski ambijenat, koji je ranije bio suviše zatvoren, nadolaskom industrijaliziranog i urbaniziranog društva znatno proširio. Sada djeca borave veći dio svoga vremena izvan kuće: u školi, omladinskim klubovima, na praznicima, po kolonijama, nalaze se u javnim ustanovama. Radio, televizija, listovi za mlade, svakovrsni katalogi sve više prodiru u obitelj i život djece. Kao i žena, djeca su postala nezavisnija (barem izvana), i njihov se vidokrug proširio.

Zahvaljujući školi, radiju, televiziji oni o nekim stvarima imaju šire i točnije znanje od roditelja. Pomislimo samo na tehniku, zemljopis, prirodne znanosti. Moderna masovna civilizacija je, u stanovitom smislu, tako uranila s njihovim formiranjem da su neki teoretičari i ideolozi pred-

lagali čak da se djeca udalje od roditelja i da se njihov odgoj povjeri društvu. No društvo im nikada ne bi moglo dati ono što primaju u obitelji, ono što je djeci najpotrebnije: osobnu nježnost, ljubav, povjerenje roditelja, braće i sestara, što im se ne smije oduzeti ako se želi da djeca dođu do skladnog razvoja svojih osobnosti. Možda im je to još i potrebnije nego nekada uračunavši oštriju indeferenciranost njihova psihizma. To je ono područje gdje je zadaća obitelji nezamjenjiva.

Iz toga proizlazi da se odgoj, ni sada ni u budućnosti, neće više moći zasnivati prvenstveno na auktoritetu i posluhu, nego na osobnom povjerenju. Da bi odgojili djecu koja rastu u industrijaliziranom društvu, roditelji ne smiju više insistirati toliko na posebnom auktoritetu, nego moraju radije nastojati da steknu povjerenje svoje djece, bilo odrasle ili one mlađe. Ako se pravo shvati, posluš nije nikada suvišan, i svako dijete mora naučiti da sluša, ali taj posluš može biti plodonosan samo ako urašta u uzajamno povjerenje. Gdje postoji takvo povjerenje, velika je privrženost između roditelja i djece i jaka je povezanost među raznim članovima obitelji, što im omogućuje da zajednički nadvladaju bilo koju poteškoću.

Razne strukturalne promjene i pomicanje žarišta važnosti prema svemu onomu što je osobno i duhovno omogućuju modernim obiteljima da ostvare svoj poziv u suvremenom društvu; ako to s jedne strane predstavlja za njih tešku opasnost, s druge im strane istovremeno omogućuje da izvrše nebrojene usluge i ispune poslanje u kojemu ih ne može zamijeniti nijedna druga ustanova.³

II. SREDSTVA ZA UČVRŠĆENJE KRŠĆANSKE OBITELJI

Svi smo mi svjedoci kako mnoge moderne obitelji, pa i kršćanske, ne znaju se sačuvati, da srljaju u propast ili su već propale. Mi kao Kristovi službenici ne smijemo to indiferentno gledati, nego poduzimati sve mjere da spriječimo propast naših obitelji ili, ako su već pale, da im pomognemo da se podignu.

Danas se naglašavaju tri sredstva za spas kršćanskih obitelji: 1. obiteljske skupine; 2. molitveni život u obitelji i 3. sakramentalni život obitelji.

Obiteljske skupine

Po završetku drugog svjetskog rata nastali su u Austriji, a tako i u Njemačkoj, obiteljski krugovi, obiteljske grupe ili krugovi mladih obitelji. U drugim zemljama, naročito u Francuskoj i Belgiji, počeci obiteljskih skupina i širenja obiteljskog pokreta sežu u vrijeme poslije prvog svjetskog rata.

Zbog čega su nastale obiteljske skupine? Prvi i najvažniji uzrok spontanog povezivanja mnogih mladih obitelji bila je posve nova situacija iza dugih ratnih godina, propast država i ideologija, rasulo mnogih brakova

³ J. DAVID SJ, *Promjene u strukturi moderne obitelji*, *Sveci*, br. 12 (1968), str. 58-59.

i obitelji, ali i težnja za osiguranim domom, zatim rastuće blagostanje iz kojeg su bile isključene obitelji, mnogostruko nov položaj i funkcija obitelji u industrijskom društvu i konačno moralno-vjerska i materijalna egzistencija obitelji.

Zapaženi su učinci obiteljskih skupina, a ti su: izgradnja vlastitog braka i obitelji, djelovanje dobrog obiteljskog primjera na susjedstvo, djelovanje na župu, jer kršćanske obitelji koje vole djecu dat će za 30 godina trećinu, a za 60 godina dvije trećine naroda koji pohađa crkvu, djelovanje na javnost, jer kad obiteljske skupine nastupaju kao skupine najvjerodostojnije su svjedočanstvo prisutnosti Crkve u svijetu.

Obiteljska molitva

Nekada je apostolat molitve bio najrašireniji pokret unutar kat. Crkve. Danas se i kod nas, na žalost, vrlo rijetko čuje obiteljska molitva. A bez obiteljske molitve nema ni sretnog obiteljskog života. Zato u naše vrijeme kod nas osobito Glasnik Srca Isusova i Marijina nastoji proširiti obiteljsku molitvu.

Ovdje se ne radi o tome da svaki član obitelji nešto moli tiho i za se, nego da čitava obitelj moli zajednički i glasno. Traži se da u određeno vrijeme prekine sa svime, da bude sveti mir i da se moli bar 3—4 minute zajednički.

O. Ante Gabrić, nakon solinskog slavlja, vraćajući se u svoje misije, zatražio je da mu se svaki dan posveti deset minuta, da se zatvori televizor i zajednički moli za uspjeh misija. O. Gabrić je nadodao da bi mu to bio najdraži dar, da je to najglavnije i da bez toga nema naše obnove.

Pomoć sakramenata obiteljskoj zajednici

Prije nego počnemo govoriti o pomoći koju sakramenti daju našim obiteljima, sjetimo se da je obitelj kućna crkva i da je obitelj škola vjerskog odgoja gdje se ne uči riječima nego primjerom. Ne odgaja se na temelju onoga što se govori, nego na temelju onoga kako se netko ponaša i radi. Zato ako roditelji žele odgojiti svoju djecu za vjernike, neka im budu prvi svjedoci vjere i vjerskog ponašanja. Uspjeh njihova odgoja može se lako predvidjeti: oni, naime, odgajaju po onome što jesu, a ne po onome što bi željeli da im djeca budu.

Iz toga možemo zaključiti kako nepravilno rade oni roditelji koji vjerski odgoj svoje djece pripuštaju samo svećenicima, koji su sveli vjersku pouku na nesnosni kodeks moralnih pouka, koji omogućuju djeci da prime sakramente samo zato što su ih i oni primili itd.

Potvrdu za to daju nam neka istraživanja.

Institut za crkveno-socijalno istraživanje u Beču proveo je anketu u vezi s vjeronaukom bez dubljeg djelovanja. Između ostaloga pokušalo se rasvijetliti i veza između obitelji i crkvene prakse.

Anketa pokazuje da se djeca i omladina ponašaju onako kako se ponašaju roditelji i da djeca bez iznimke posjećuju misu ukoliko to praktici-

raju i roditelji. Nasuprot tome, djeca najvećim dijelom nisu našla put do crkve, ako im u tome nisu prednjačili roditelji svojim primjerom.

Zatim je ustanovljeno da je omladina od 14. do 18. godine sva bila na nedjeljnoj misi ukoliko su oba roditelja dolazila u crkvu. Kod onih obitelji, gdje je samo jedan roditelj praktičan katolik, 28% djece pohađa redovno crkvu, a 72% izostaje. U obitelji, gdje ni otac ni majka ne dolaze s djecom na nedjeljnu misu, nedjeljom je na misi bilo prisutno 7% mladeži, a 93% je izostalo.⁴

Jedno istraživanje Instituta za ispitivanje javnog mnijenja u Francuskoj iz g. 1958. iznijelo je na vidjelo da je 64% mladih koji prakticiraju vjeru imalo i roditelje praktične vjernike. Od mladih koji su ateističkog svjetonazora, njih 67% je dalo izjavu da su im i roditelji ateisti.⁵

Iz toga vidimo da je najbolja vjeronaučna škola, ako roditelji daju dobar primjer svojoj djeci. Ako su roditelji udruženi u obiteljske zajednice, ako zajednički mole, osobito ako redovito primaju sakramente, to je najbolja škola za obiteljski život.

Drugi vatikanski sabor u Uredbi o sv. bogoslužju veli: »Sakramenti imaju svrhu da posvećuju ljude, izgrađuju Kristovo Tijelo i napokon iskazuju Bogu štovanje; a po onome što znače oni ujedno i poučavaju. Oni ne samo predpostavljaju vjeru nego je riječima i stvarno hrane, jačaju i izražavaju. Stoga se i zovu otajstva vjere. Sakramenti zaista dijele milost, ali njihovo obredno vršenje vjernike najbolje i sprema da tu milost plodonosno prime, da Boga pravilno štuju i gaje ljubav« (SC 59),

Iz toga vidimo da sakramenti posvećuju ljude i obitelji te da nema nijedne zgrade obiteljskog života koju sakramenti svojom božanskom milošću ne bi mogli posvetiti.

Na sastanku Liturgijske komisije za torinsku nadbiskupiju 27. 10. 1967. kardinal Michiele Pelegrino kazao je članovima komisije: »Ovim svojim radom želimo jednostavno, otvoreno i iskreno pomoći svojoj braći kako da se približe Bogu. Kad ne bi bilo tako, uzalud bismo trošili vrijeme.«

I to je bitno! U sakramentima djeluje Krist koji nas uvodi u ljubav prema Ocu i braći. Krist nam daje utjehu u obiteljskom životu i daje snagu da možemo snositi sve obiteljske poteškoće. Krist je uvijek aktivan.

A Krist je prisutan u sakramentima, u sakramentima djeluje. G. 1966. na Prvom međunarodnom teološkom kongresu u Rimu Karl Rahner održao je predavanje: »Prisutnost Kristova u liturgijskoj zajednici«. Govoreći o prisutnosti Kristovoj u sakramentu između ostaloga ističe:

»Djelitelj (minister) sakramenta ne zamjenjuje i ne predstavlja Krista odsutnoga, nego predstavlja u dimenziji znaka Krista koji je sam osobno prisutan i sam po sebi djeluje«.

Iz toga vidimo da je Krist prisutan u sakramentima i da on djeluje kao izvor i djelitelj božanskog života i milosti za dobrobit obitelji. I to ne samo u jednom, nego u svim sakramentima.

⁴ O. NIGSCH, *Obitelj i sudbina dječje kateheze*, Sveci, br. 6 (1967), str. 38.

⁵ Usp. T. Trstenjak, nav. mj., str. 554.

Sakramenat ženidbe

① Prema Koncilu, bračna ljubav — koju potvrđuje uzajamna vjernost supružnika, a posvećuje Kristov sakramenat — ostaje nerazrješivo vjerna tijelom i dušom u sreći i nesreći. Zato isključuje svaki preljub i rastavu (GS 49).

Zato opominje⁹⁶ Koncil da mladež treba na vrijeme i na prikladan način poučiti — i to najbolje u krugu same obitelji — o dostojanstvu bračne ljubavi, nježnoj zadaći i njezinom izražavanju. Tako odgojeni u čistoći moći će u svoje vrijeme nakon čestitih zaruka poći na vjenčanje (GS 49).

To sve opominje dušobrižnika kako i on sa svoje strane mora uložiti sve sile da pouči mladića i djevojku prije stupanja u brak o dostojanstvu, svrsi i zadaći bračnih drugova. S druge strane, kad već stupe u brak, pomagat će im da što lakše snose poteškoće bračnog života. Bez molitve i sakramenata teško je pravilno odgovoriti bračnim obavezama.

A sada se zamislimo što će biti od one ženidbe koja je sklopljena po noći, potajno. Što će biti od onoga braka kad bračni drugovi ne smiju ni blizu crkve. Ipak i takve treba poučiti da ne zaborave obiteljsku molitvu i da djecu kršćanski odgajaju i da iskoriste svaku priliku za sakramentalni život.

Sakramenti inicijacije

U sakramente inicijacije ubrajamo krštenje, krizmu i Euharistiju. O tim sakramentima govori konstitucija *Lumen gentium*, br. 11. A mi znamo da nam se na krštenju oprašta istočni grijeh i da postajemo djeca Božja, na krizmi primamo Duha Svetoga da budemo svjedoci Kristovi, a u Euharistiji primamo Krista izvor svake milosti.

U rujnu 1970. održan je u Feldkirche u Austriji sastanak docenata liturgije njemačkog jezičnog područja.

B. Fischer, predstojnik liturgijskog instituta u Trieru, bio je član komisije u Rimu koja je pripremala obnovu obreda krštenja. On je između ostaloga referirao da se nije počelo od principa sačuvati staro kad se pristupilo reformi obreda, nego se stvorila atmosfera da sačuvati sve staro nije dobro. Ono što više ne odgovara smislenosti i zdravom simbolizmu krštenja i krsnih obreda u životu današnjega kršćanina da treba odstraniti. Ono što bi danas moglo magijski shvatiti, također treba odstraniti. Ono što ne pridonosi teološkom bogaćenju krštenja, treba odstraniti. Na temelju takvih premisa odbacilo se podjeljivanje soli, egzorcističke insultacije, prebaptizmalno mazanje, uzimanje pljuvačke i slično. Novi se obred krštenja želio pretvoriti u nešto živo, a ne nešto što ima muzejski karakter.

Nadalje je rekao da direktno pitanje, koje se prije stavljalo djetetu, a kumovi su mjesto njega odgovarali, sada je odstranjeno. Direk-

tna pitanja, postavljena roditeljima i kumovima, svakako su u tom pogledu svrsishodnija i psihički uvjerljivija. Naglašeno je također da treba krstiti »infra primas hebdomadas«, a ne »infra primos dies«.

Bilo je i pitanje kumova, ali se iskristalizirao odgovor da postoje teološki i sociološki razlozi da se ustanova kumova sačuva. Teološki je naima prisutnošću kumova naglašeno da sakrament krštenja nije nešto privatno, nego je sakrament Crkve. U tom bi smislu kum bio, pored roditelja, predstavnik Crkve. Sociološki je opet dobro ne razoriti nešto što pridonosi međusobnom zbližavanju ljudi i napretku »velike obitelji«.

Što se tiče krizme, Stenzel je naglasio da je krizma uvijek confirmatio, potvrda nečega, tj. krštenja. Dakle, taj se sakrament daje razumjeti samo u ovisnosti sa sakramentom krštenja.

Iza predavanja profesora Spitala razvila se diskusija o pitanju dobi krizme koja nije dovela nekom zajedničkom rješenju. Problemi koji su s tim povezani bili su teološke i pastoralne naravi. Tako je naglašeno da krizma mora ostati u perspektivi krštenja (znači, ne previše čekati!), ali opet da psihološki predstavlja odličnu mogućnost da se mladići i djevojke aktivno i angažirano zagriju za vjeru u kojoj su kršteni (znači, ipak čekati izvjesnu dob!). No, poteškoća je dogmatske naravi: potvrda je uvijek prethodila trećem sakramentu, punini zajedništva Crkve, Euharistiji, a opet nije dobro s Euharistijom predugo čekati.⁶

Što se tiče Euharistije, sjetimo se što Koncil o njoj veli: »Euharistija je, dakle, otajstvo predanja, znak jedinstva, veza ljubavi, pashalna gozba na kojoj se Krist blaguje, duša se napunja milosti i daje nam se залог buduće slave« (SC 47).

Kolika je važnost Euharistije za obiteljski život, pokazao nam je Krist kad je rekao: »Ja sam živi kruh koji je sišao s neba. Ako tko jede od ovoga kruha, živjet će uvijek. Kruh koji ću ja dati tijelo je moje — za život svijeta« (Iv 6, 51).

Sakrament pokore

Novi Red pokore u broju 7. veli: »A da bi ovaj sakrament u Kristovim vjernicima izvršio svoju djelotvornost, neophodno je da pusti korijenje u sav njihov život te ih potiče da sve revnije služe Bogu i braći.«

Obitelj, koja bez sumnje ima svoje ugodnosti, ima također i svoje križeve. Teško je sve križeve nositi, a ne pogriješiti. Često pogriješi muž protiv žene i žena protiv muža; roditelji protiv djece, a još više djeca protiv roditelja. Često ispitivanje savjesti i sakrament pokore pomaže svim članovima obitelji da uvide svoje pogreške, da ih okaju i malo-pomalo ih ostave. Zato je pokora vrlo uspješno sredstvo za sreden obiteljski život.

⁶ Zvezdan LINIĆ, Liturgičari raspravljaju o krštenju i potvrđi, Sveci, br. 17-18 (1970), str. 124-126.

Sakramenat bolesničkog pomazanja

Crkva nas uči o tom sakramentu: »Ovaj sakrament daje bolesnomu milost Duha Svetoga, koja pripomaže spasu svega čovjeka, podiže ga pouzdanjem u Boga, jača protiv napasti zloga i tjeskobe smrti, tako da bolesnik može ne samo svoje nedaće hrabro podnositi nego se protiv njih i boriti, pače da postigne i ozdravljenje, ako mu je korisno za duhovno spasenje; a po potrebi, pomazanje daje također oprost grijeha i dovršenje kršćanske pokore.«⁷

Dobro je da znamo i što piše Opći katehetski direktorij: »Bez sumnje, bila bi velika opasnost za Crkvu kad mnoštvo krštenih staraca i starica ne bi davalo dokaza da njihova kršćanska vjera to jasnije odsijeva što se smrt više približava« (br. 95).

Sve nas to upozoruje kako dušobrižnik mora svojom poukom poučiti starce i teško bolesne na odlučan čas — na smrt. Njoj se ne može izbjeći, pa se za nju treba i spremati.

Svećenički red

O ovom sakramentu ne želim govoriti, jer sam uvjeren da smo o njemu dobro poučeni i da se naši mladomisnici ozbiljno pripremaju za svoj poziv. Naše se obitelji smatraju sretnima ako iz svoje sredine imaju svećenika. Želim samo nešto reći o mladomisničkim slavljima.

U novije vrijeme ima i javnih prigovora tom slavlju. Evo nekih: Zašto toliki trošak, a Crkva nepretno propovijeda siromaštvo? Zašto ponekad ima više vjernika za stolom nego u crkvi? Zašto se ne utroši toliko vremena za duhovnu obnovu župe koliko se utroši vremena za spremanje ručka? Zašto se u nazdravicama toliko govori o osobi mladomisnika, a malo o Kristovu pozivu mladomisniku? Zašto se toliko ističe herojstvo mladomisnika, zar i kršćanski roditelji ne moraju u naše vrijeme biti heroji? Zašto ponekad sami mladomisnici spremaju stolove i posuđe, sami sebi pripremaju deklamacije? Itd.

Dijeljenje sakramenata

Dušobrižnici imaju ponekad priliku da podijele sakramenat a da to nitko ne zna: po noći, u privatnom stanu ili zaključanoj crkvi. Za dijeljenje sakramenata na taj način, kao i na javnosti, evo nekih uputa:

1. Svaki svećenik mora znati da kod dijeljenja sakramenata igra dvostruku ulogu: ulogu zastupnika Božjega naroda pred Bogom u ime Kristovo i ulogu zastupništva Božjega, također u ime Kristovo i Božje. Često je svećenik svjestan da zastupa Božji narod, ali mu rijetko padne na pamet da zastupa Boga pred narodom. No on mora biti svjestan da predstavlja Boga pred obitelji gdje dijeli sakramenat. Nije se lako postaviti psihološki u tu pozu.

⁷ RIMSKI OBREDNIK: Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesnike, KS, Zagreb 1973, str. 12, br. 6.

2. Držim da ne treba žuriti s dijeljenjem sakramenata u tajnosti. Dobro je za prvog razgovora s takvim vjernicima dati im koju knjigu iz koje će steći pouku o dotičnom sakramentu.

3. Što korektnije vršiti obrede. Jedan svećenik piše: »Prvo što mi dođe na pamet jest to da sâm, obavljajući obrede, budem u njihovu izvođenju što korektniji. Ta moja korektnost unosi neku smirenost i kao da onom osjećaju oduševljenja i bučnije radosti, koji je izvana ekscitiran, ovog ili onog stila, ovim ili onim pokazuju put kuda da se izlije, da se izlije u otajstvenost, u dubine onoga što se u obredu događa«.

4. Isti svećenik piše: Dakako da pri tom i sam nastojim tamo zaći. Imam dojam baš u tim svečanim časovima da je sve propalo ili da je toliko propalo koliko sam ja šuplje predstavljao. Vjernicima sam u taj čas i ja most za njihov prijelaz u tajstvo. Toga mosta nema, ako u meni ne živi otajstvo. Stoga se trudim da što dublje uronim u čin koji obavljam. Mislim da stojim pred Bogom u ime naroda preda mnom, skupa s njim i trsim se da doživim Boga u sebi i pred sobom koliko je god moguće više.

5. Dotični svećenik ističe još jednu stvar. Naime, da mu ne pada na pamet da teoretizira u tim časovima, da poučava. Ja kažem vjernicima, piše on, da baš tako i ja osjećam Boga ili vječnost kao i oni, da sam im sličan, da su pogodili pravo, od srca se veselim njihovoj vjeri i ujedno im nastojim reći kako sam ja sretan što vjerujem, kako sam sve više sretan živeći po vjeri, kako mi je sve u životu to da mi je Bog, da mi je Isus prijatelj. Ja ne znam koliko oni pri tome porastu u svojoj vjeri, ali sam uvjeren da porastu. K tome, tako smo se srasli u zajedništvu vjere, a ne samo u zajedništvu jurisdikcije. Iz toga zajedništva lako se sporazumimo što se tiče vanjskih obaveza.

Nema sumnje da takvo dijeljenje sakramenata pomaže rastu vjere svim članovima obitelji.

Zaključak

Iznio sam nekoliko misli o krizi suvremenih obitelji i o pomoći kako bi se ta kriza mogla što lakše riješiti. Završit ću riječima koncilske Uredbe o svetom bogoslužju:

»Liturgija sakramenata i blagoslovina pruža mogućnost pravo raspoloženim vjernicima da im se gotovo svaka zgoda života posvećuje božanskom milošću koja proističe iz pashalnog otajstva muke, smrti i uskrsnuća Krista, od koga svi sakramenti i blagoslovine crpe svoju moć, i kao da nema skoro ni jedne čestite upotrebe tvarnih dobara koja se ne bi mogla usmjeriti da posvećuje čovjeka i hvali Boga« (SC 61).